

INNSPILL - NY JORDBRUKSMELDING

Vedlegg: -Høringsbrev fra Landbruks- og matdepartementet datert 11.01.2016
-Rapport. Etter og videreutdanningsønsker og formalkompetanse hos gårdbrukere i Nord-Norge og Nord-Trøndelag m/ følgebrev av 06.07.2011

INNSPILL TIL NY JORDBRUKSMELDING

Regjeringen sendte den 11.01.2016 ut følgende invitasjon til innspill til ny jordbruksmelding:

«Regjeringen er i gang med å skrive en melding til Stortinget om jordbrukspolitikken. Dette skal være en næringspolitisk melding som skal legge rammer for norsk matproduksjon framover. Spørsmål som blir behandlet i meldingen er hvordan matproduksjonen kan økes, effektiviteten kan styrkes og hvordan konkurransekraften for jordbruksnæringen kan bedres. Landbruks- og matdepartementet er opptatt av at alle relevante aktører får komme med sine innspill tidlig i prosessen.

Departementet ber alle som har skriftlige innspill komme med dette innen 1. februar 2016.»

Selv om det er kort frist til å komme med innspill, er det viktig å fremme innspill tidlig i prosessen. Helgeland er en betydelig landbruksbruksregion. I regional strategisk næringsplan for Midt-Helgeland 2014-2022 er landbruk en av de prioriterte næringene (s. 7).

Det foreslås få innspill, men hvor innspillene har tydelig relevans til Midt-Helgeland. Næringsarena Midt Helgeland er et næringsnettverk og ikke et konsensusorgan. Dvs. det er ikke noe i veien for at de enkelte kommuner gir egne og f.eks. mere omfattende innspillsuttalelser, men det vil være en fordel om de ikke i for stor grad «bryter» med uttalelsen fra Næringsarena Midt Helgeland.

ØKT MATPRODUKSJON

Nydyrking og jordvern

Stortinget behandlet 08.12.2015 Innst. 56 S (2015-2016 - Nasjonal Jordvernstrategi) og fattet følgende vedtak:

«Vedtak 140

Stortinget fastsetter det årlige målet for omdisponering av dyrka mark til 4 000 dekar. Stortinget ber regjeringen sørge for at målet nås gradvis innen 2020.

Vedtak 141

Stortinget ber regjeringen

- a) legge fram i revidert nasjonalbudsjett for 2016 positive virkemidler for kommunene som vil gjøre det enklere å unngå utbygging av dyrka mark
- b) etablere i løpet av 2016 et skolerings- og tiltaksprogram for lokalpolitikere i norske kommuner, knyttet til ivaretagelse av dyrka og dyrkbar mark

- c) utrede om fylkeskommunen bør få større rolle i planarbeidet relatert til jordvern
- d) vurdere utvida meldeplikt for kommunene til Fylkesmannen ved omdisponering av dyrka mark, og komme tilbake til Stortinget med egnet forslag i løpet av 2016
- e) vurdere forsterking av vernebestemmelsene i jordloven
- f) utrede endringer i lovgivningen som vil begrense og sikre åpenhet om opsjonsavtaler om kjøp av dyrka og dyrkbar jord for utbygging
- g) fremme forslag i regelverket slik at jordloven gjelder for omdisponert dyrka mark inntil den dyrka marka faktisk er bygd ned
- h) komme med forslag i løpet av 2016 for å øke nydyrkingen»

Stortingsvedtaket ble omtalt på hjemmesida til Fylkesmannen i Nordland den 15.12.15 og hvor det nevnes: «I Nordland har vi en regional jordvernplan med mål om maksimalt 400 daa årlig omdisponert dyrka jord. Fylkesmannen vil på nyåret ta stilling til om Strategisk plan for jordvern i Nordland skal revideres, basert på ny nasjonal jordvernstrategi.»

I henhold til overnevnte foreslår saksbehandler følgende anmodning til Landbruks- og matdepartementet: Det legges til rette for økonomiske og juridiske virkemidler, slik at det stimuleres til økt nydyringsaktivitet. Det fremmes forslag til Stortinget om en styrking av vernebestemmelsene i jordloven.

Bioøkonomi og jordbruk

Helgeland er et av kjerneområdene for lakseoppdrett både nasjonalt og globalt. Oppdrettsforet er i dag i stor grad basert på jordbruk og hvor importert soya og raps er hovedkilder for protein og olje. Det fører til at oppdrettsnæringa er følsom for endringer i global matforsyningssituasjon. Verden forbruker mer korn enn totalproduksjonen. Verdens kornlagre skrumper inn.

Regjeringen anmodes om å medvirke til at FoU aktiviteter lokaliseres til kjerneområder for oppdrett som Helgeland, og hvor det finnes kortreiste råstoffer som kan brukes i framtidens oppdrettsfor. Det være seg råstoff fra jordbruk, skogbruk eller havet (f.eks. tang og tare). Det vises til regjeringens arbeide med bioøkonomistrategi.

EFFEKTIVITETSVEKST

På Helgeland er det et betydelig sekundærlandbruk. Blant annet NIBIO Tjøtta (Norsk Institutt for bioøkonomi), Distriktssenteret og Mattilsynet Region Nord med kontorsteder i Mosjøen, Sandnessjøen, Brønnøysund og Mo i Rana. Samtlige er viktige aktører for å opprettholde og videreutvikle et effektivt jordbruk på Helgeland.

Norge er et langstrakt land og skal jordbruket på Helgeland fortsatt ha en god produktivitetsvekst er det viktig at vi har, det være seg lokale FoU institusjoner, godkjenningsmyndigheter eller dokumentasjonsorganisasjoner, der jordbruksproduksjonen faktisk skjer. Lokal- og regionalkunnskap har stor betydning for effektiv drift i hele verdikjeden.

Regjeringen anmodes om å bruke statlig eierskap og opprettholde og videreutvikle en desentralisert struktur for NIBIO, Distriktssenteret og Mattilsynet.

Det er rimelig å anta at en del av eldre eiere av landbrukseiendommer som ikke drives av eiere, «sitter på gjerdet» og avventer endringer i skattereglene ved avhending av landbrukseiendom utenom familie, på grunn av tidligere politiske signaler. Denne type eiendomssalg ble ikke tidligere beskattet. Det vil være bedre om aktive gårdbrukere eier egne produksjonsarealer, framfor omfattende jordleie med svak arrondering og usikkerhet med hensyn til større investeringer for å forbedre jordarealene. Ved omfattende jordleie vil det også være vanskelig å få fremmet krav til hensiktsmessige jordskifteløsninger, for å bedre arronderingen og effektiviteten i jordbruket.

Regjeringen anmodes om å fjerne beskatning ved salg av landbrukseiendom.

KONKURRANSEKRAFT FOR JORDBRUKSNÆRINGEN

Norsk landbruk er ei gjennomregulert politisk næring og omdømmeavhengig.

Selv om mye i samfunnet er i endring er forholdet at vi alle er helt avhengig av mat og at de fleste av oss vil ha to til tre eller flere måltider daglig konstant. Matproduksjon er ei viktig næring, om ikke den viktigste, for oss mennesker.

En vesentlig andel av produksjonsarealene i jordbruket i Norge er småskalepreget. Mange av gårdsbrukene drives av deltidsbønder. Den formelle kompetansen kan være god, men ikke nødvendigvis innen landbruksfagene. En overveiende del av norske gårdsbruk overtas innen familie (odelsrett), slik at det ikke er formelle krav knyttet til å bli gårdbruker. For de som ikke overtar eiendom innen nær familie og må søke konsesjon, stilles det krav i konsesjonsloven til å være skikket til å drive eiendommen. Skikkethetskravet er imidlertid ikke knyttet opp mot formell landbruksutdanning.

I 2011 ble det gjennomført en undersøkelse om etter- og videreutdanningsønsker og formalkompetanse hos gårdbrukere i Nord-Norge og Nord-Trøndelag i regi av Landsdelsutvalget, Nordnorsk Landbruksråd, Nord-Trøndelag Bondelag, Helgeland Regionråd og med landbruks- og miljøvernssjef i Alstahaug som prosjektleder.

Det ble blant annet undersøkt hvor mange av gårdbrukerne og medbrukerne som har formell landbruksfaglig utdanning. Formell landbruksfaglig utdanning ble definert som: utdanning enten innen jordbruk, gartneri og hagebruk, skogbruk og primærnæringsfagene. Enten videregående grunnutdanning, eller videregående avsluttende utdanning, eller påbygging til videregående utdanning, eller universitets- og høyskoleutdanning lavere nivå, eller universitets- og høyskoleutdanning høyere nivå.

For hele området Nord-Norge og Nord-Trøndelag var det 46 % av gårdbrukerne som hadde formell landbruksfaglig utdanning. For medbrukere (ektefelle, samboer og partner) var det 14 % som hadde formell landbruksfaglig utdanning. Tilsvarende tall for Helgeland var 43 % og 15 %.

En person uten landbruksfaglig formell utdanning kan godt bli en svært dyktig gårdbruker. Spørsmålet er imidlertid om dagens og morgendagens forbrukere vil ha god tillitt til norsk matproduksjon hvis produsentene i primærleddet ikke har formell landbruksfaglig utdanning. Diskusjon rundt krav til fagbrev i landbruket har i mer eller mindre grad vært til stede i flere tiår. Tida bør nå være moden for at det settes krav til formell fagkompetanse for å motta

offentlig produksjonsstøtte i jordbruket. Landbrukets fagskoler har tilbud om nettbaserte «voksenagronomkurs», slik at muligheten for utdanning bør være god, selv for de som ikke har anledning til å være vanlig elev ved en av landbrukets fagskoler.

Det foreslås følgende uttalelse: Nye søkere av produksjonstilskudd i jordbruket (*Produksjonstilskudd* er en fellesbetegnelse for en rekke tilskuddsordninger som foretak som driver vanlig jordbruksproduksjon kan søke på) etter 2020 må ha formell landbrukskompetanse.

Fra 1. januar 2016 ble Universitetet i Nordland, Høgskolen i Nesna og Høgskolen i Nord-Trøndelag, Nord universitet. Nord universitet tilbyr mer enn 180 studier, fordelt på studiestedene Vesterålen, Bodø, Mo i Rana, Sandnessjøen, Nesna, Namsos, Steinkjer, Levanger og Stjørdal.

Som det fremgår av vedlagte følgebrev av 06.07.2011, til rapporten: Etter og viderutdanningsønsker hos gårdbrukere i Nord-Norge og Nord-Trøndelag. Ble det den gang stilt spørsmål om tida var moden for å opprette et regionalt SEVU senter (senter for etter- og videreutdanning) i landbruket i nord. Oppgaven til et slikt senter kan være både å arrangere og koordinere etter- og videreutdanning innen så vel primær- som sekundærlandbruket.

Tidspunktet for etablering av et slikt senter bør nå være særs godt i og med Nord universitet er iverksatt fra 01.01.2016. Tidligere Høgskolen i Nesna har en god beliggenhet i forhold til hvor et slikt senter kan lokaliseres. Landbruks- og matdepartementet anmodes om å medvirke til at et SEVU Agro Nord etableres hos Nord universitet Nesna.

Forslag til innspill:

Næringsarena Midt Helgeland er et næringsnettverk hvor kommunene Vefsn, Herøy, Alstahaug, Leirfjord og Dønna deltar. Næringsarena Midt-Helgeland anmoder Landbruks- og matdepartementet om følgende i forbindelse med utarbeidelse av jordbruksmelding:

- Legge til rette for økonomiske og juridiske virkemidler, slik at det stimuleres til økt nydyrkingsaktivitet.
- Fremme forslag om forsterking av vernebestemmelsene i jordloven.
- Medvirke til at FoU aktiviteter lokaliseres til kjerneområder for oppdrett som Helgeland, og hvor det finnes kortreiste råstoffer som kan brukes i framtidens oppdrettsfor. Det være seg råstoff fra jordbruk, skogbruk eller for eksempel tang og tare. Det vises til regjeringens arbeide med bioøkonomistrategi.
- Bruke statlig eierskap og opprettholde å videreutvikle en desentralisert struktur for NIBIO, Distriktssenteret og Mattilsynet.
- Bidra til å fjerne gevinstbeskatning ved salg av landbrukseiendom.
- Krav om at nye søkere av produksjonstilskudd i jordbruket (*Produksjonstilskudd* er en fellesbetegnelse for en rekke tilskuddsordninger som foretak som driver vanlig jordbruksproduksjon kan søke på) etter 2020 må ha formell landbrukskompetanse.
- Medvirker til at det etableres et SEVU Agro Nord hos Nord universitet Nesna.

Helgeland den 20.01.2016

Øyvind Toft
Næringssjef Leirfjord kommune

Tor Henning Jørgensen
Rådmann Dønna kommune

Morten Sandbakken
Rådmann Herøy kommune

Stig- Gøran Olsen
Næringssjef Alstahaug kommune

Hans Løvmo
Landbruks- og miljøvernsjef Alstahaug kommune

Vedlegg: - Rapport. Etter og videreutdanningsønsker og formalkompetanse hos
gårdbrukere i Nord-Norge og Nord-Trøndelag m/ følgebrev av 06.07.2011